

УДК 784.4(477.54-22)

Осипенко В. В., Шишкіна О. А.

Харківська державна академія культури

ТВОРЧІСТЬ ДІВОЧОГО ГУРТУ «СЛОБОЖАНОЧКА» ХАРКІВСЬКОГО ВИЩОГО КОЛЕДЖУ МИСТЕЦТВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ВИКОНАВСЬКОГО ФОЛЬКЛОРИЗМУ

Осипенко В. Шишкіна О. Творчість дівочого гурту «Слобожаночка» Харківського вищого коледжу мистецтв у контексті сучасного виконавського фольклоризму. Статтю присвячено актуальним проблемам виконавського фольклоризму, а саме особливостям опрацювання його різних типів у навчальній та концертній практиці. На ґрунті дослідження діяльності фольклористичного гурту «Слобожаночка» узагальнено досвід виховання професійних виконавців народної пісні, який охоплює вивчення регіональних особливостей окремого вокального стилю, освоєння специфіки народної манери співу — з усвідомленням регіональної та жанрової варіативності етнічного ідеалу звуку, а також формування загальної культури сценічної репрезентації народнопісенної традиції. Розкриваються основні засади навчальної роботи, які уможливають запровадження у творчу практику фольклористичного молодіжного гурту таких типів сучасного виконавського фольклоризму як трансляція народнопісенної традиції, адаптація народної пісні та авторська інтерпретація.

Ключові слова: виконавський фольклоризм, трансляція народнопісенної традиції, авторська інтерпретація, адаптація народної пісні, суголосся.

Осипенко В. Шишкіна Е. Творчество девичьего ансамбля «Слобожаночка» Харьковского высшего колледжа искусств в контексте современного исполнительского фольклоризма. Статья посвящена актуальным проблемам исполнительского фольклоризма, а именно особенностям освоения его разных типов в учебной и концертной практике. На основе исследования деятельности фольклористического ансамбля «Слобожаночка» обобщен опыт воспитания профессиональных исполнителей народной песни, который охватывает изучение региональных особенностей определенного вокального стиля, освоение специфики народной манеры пения — с осознанием региональной и жанровой вариативности этнического идеала звука, а также формирование общей культуры концертной репрезентации народно-песенной традиции. Раскрываются основные исходные позиции

учебной работы, которые обеспечивают введение в творческую практику фольклористического молодежного ансамбля таких типов современного исполнительского фольклоризма как трансляция народно-песенной традиции, адаптация народной песни и авторская интерпретация.

Ключевые слова: исполнительский фольклоризм, трансляция народно-песенной традиции, авторская интерпретация, адаптация народной песни, «суголосие».

Osypenko V. Shyshkina O. Creative work of the youth musical ensemble “Slobozhanochka” under Kharkiv Higher College of Arts in the context of the modern performance folklorism.

Background. M. Khai, when studying the performance folklorism, underlines that “The term folklorism is also rather often related to the scene-academic and artistic-amateur activities with folklore which are based on methodologically and morally false principles of its “enculturation” by means of amateur and academic arts” [5: 17]. “Slobozhanochka” is a leading youth educational-concert ensemble which represents in Kharkiv region a unique art style, namely, the performance folklorism. The folklore ensemble under Kharkiv Higher College of Arts is a laureate of several all-Ukrainian and international contests. Its art director is Olena Shyshkina, Honoured Artist of Ukraine and associate professor in the Department of Ukrainian folk singing at Kharkiv State Academy of Culture.

During many years of fruitful work a concept of creative activity, as well as artistic principles and methodology for training of folk-song performers have been developed. The value and efficiency of the experience are proved by the expressive concert activity, victories in numerous contests and audience’s love. In summer 2016 in Kyiv there was a celebration of the 25th Anniversary of Independence of Ukraine. Along with well-known professional national choirs, folk-song ensembles, and folklore bands from all over the country, it was the youth musical ensemble “Slobozhanochka” who on a high level presented the region’s folk-song tradition by means of the reconstructed re-creation, as well as other forms of implementation of authentic material characteristic to the modern performance folklorism of Kharkiv region.

Objectives. The article aims to highlight creative activities of the folklore ensemble “Slobozhanochka” in the context of the modern performance folklorism, as well as to present the principles of educational and performing work in the ensemble.

The object of the research is the modern performance folklorism. The subject is creative activities of the educational-concert folklore ensemble “Slobozhanochka” under Kharkiv Higher College of Arts.

Methods. The theory of the performance folklorism as a perspective kind of modern vocal-choir art has not been thoroughly studied yet. As early as in the late 20th century national researchers and practitioners began making attempts to argue the theory of the phenomenon. The matter of becoming and advance of the style are described in research of V. Gusev, I. Zemtsovsky, and M. Khai. A. Gurchenko and I. Matsivsky worked on developing a theoretical concept of the performance folklorism. Experience of the leading folklore ensembles was described by Ye. Yefremov, O. Kargin, I. Sinelnikov,

I. Klymenko, A. Karpun, and Yu. Karchov. Meanwhile Ye. Yefremov, M. Yegorychev, A. Karpun, R. Tsapun, and L. Gapon began to develop methodological principles of administration in educational folklore ensembles.

Results. *The research results are of practical scientific interest in a wide range of academic workshops. Firstly, they are important to communicate practical experience and highlight the phenomenon of modern music culture. Secondly, they can help to develop methodological principles of professional education in the modern folk-song art of Ukraine and create a complex educational system for folk-song performers.*

Conclusions. *When working on a creative image of the ensemble, its director applies all types of work in all kinds of the modern performance folklorism. O. Shyshkina focuses upon the most significant fundamental-educational type of work which shapes aesthetical taste, appreciation and deep understanding of the folk-song legacy, as well as its great value. The adaptation type is less presented in the ensemble's creative work. The director applies it in a more reasonable form, so that it correlates with professional responsibility. Thus, O. Shyshkina takes into consideration nowadays' cultural reality, audience's demand, and certain educational tasks, and totally realizes the self-efficiency of the folk-song tradition in its authenticity. In that way the ensemble's director widens artistic borders of the adaptation by means of partial usage of the translation and author's interpretation. This is one of the leading state-of-the-art tendencies in the modern performance folklorism. Such a wide range of artistic expression, creative search and professional realisation is a very hard task when working with a youth educational ensemble where participants are only on their way of obtaining vocal-technique skills, developing their artistic taste and vocal ear, regional and genre variety of ideal ethnical sound. O. Shyshkina does and tries to open up all stylistic horizons of the performance folklorism phenomenon to future singers and ensemble art directors. She works on fostering a taste and a subtle sense of the true traditional standard. No matter which type of a folk-song representation her students will choose, they have to clarify the major aim of their activities, which is to reveal the endless beauty, originality, self-sufficiency, ethical and philosophical depth of a native song.*

Keywords: *performance folklorism, translation of a folk-song tradition, adaptation of a folk song, author's interpretation, consonance.*

Постановка проблеми. Багатий самобутніми народнопісенними осередками музичний фольклор Харківщини переживає складний час згасання і повного зникнення автентики та перехід традиції у нову форму екзистенції — фольклоризм. Історично пізнє формування пісенної традиції у місцевих умовах сприяло розквіту мелодійно самобутньої, інтонаційно яскравої лірики, розвиненого багатоголосся. Але сьогодні навіть виконання пісні корінними жителями фольклорних осередків у регіоні її дійсного походження і тривалого побутування набуває рис фольклоризму. У той же час в області та місті досить потужно розвивається виконавський фольклоризм. Його кількісний та якісний зміст

фіксують щорічні регіональні та міжнародні огляди-конкурси та фестивалі, а саме: «Крокове коло», «Покуть», «Печенізьке поле», «Співочі тераси», «Сьогодні Купала, завтра Івана». Разом із такими знаними та досвідченими виконавцями народнопісенної традиції регіону як науково-дослідницький гурт «Муравський шлях» (керівник Г. Лук'янець) і фольклористичний гурт Театру народної музики України «Обереги» (фольклорист В. Осадча) цей напрям представляють дитячі й молодіжні гурти та їх солісти. Виховання на глибокому знанні Традиції — найбільш важлива, складна, перспективна і водночас найбільш відповідальна сфера творчої діяльності фольклористів-практиків, етномузикознавців та викладачів народного співу. Вона потребує формування ефективної методики, усвідомлення творчих принципів та, врешті-решт, формулювання концепційних засад сучасного виконавського фольклоризму. У цьому напрямі актуальним є вивчення творчого досвіду керівників найкращих навчальних колективів, чия діяльність спрямована на вивчення та відтворення народнопісенної традиції самобутніх фольклорних осередків Харківщини.

Актуальність теми. Вивчаючи форми виконавського фольклоризму, М. Хай наголошує, що «Терміном фольклоризм нерідко означають і сценічно-академічні та художньо-самодіяльні форми роботи з фольклором, що ґрунтуються на методологічно й морально хибних засадах його "окультурення" засобами аматорського й академічного мистецтва» [5: 17]. Провідним молодіжним навчально-концертним колективом, що представляє на Харківщині особливий мистецький напрям — виконавський фольклоризм, є лауреат всеукраїнських і міжнародних конкурсів фольклористичний гурт Харківського вищого коледжу мистецтв «Слобожаночка». Художній керівник колективу — заслужена артистка України, доцент кафедри українського народного співу Харківської державної академії культури Олена Шишкіна.

За роки плідної роботи в колективі сформовані концепція творчої діяльності, художні принципи, методика виховання виконавців народної пісні. Цінність та ефективність досвіду підтверджена яскравою концертною практикою, перемогами на чисельних конкурсах, любов'ю слухачів. Улітку 2016 року на святкуванні 25-ї річниці Незалежності України в Києві, поряд із відомими професійними народними хорами, ансамблями народної пісні, фольклористичними гуртами зі всієї країни, саме молодіжний гурт «Слобожаночка» на високому рівні репрезентував народнопісенну традицію регіону у вигляді реконструктивного відтворення та в інших формах утілення автентичного матеріалу, притаманних сучасному виконавському фольклоризму Харківщини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія виконавського фольклоризму як перспективного напрямку сучасного вокально-хорового мистецтва

залишається мало розробленою. Спроби обґрунтувати теорію феномену здійснювали вітчизняні науковці-практики ще з останньої третини попереднього століття. Питанням становлення і розвитку напряму присвячені дослідження В. Гусева, І. Земцовського, М. Хая, проблеми типології фольклоризму вивчали Л. Іванова, А. Гурченко; теоретичну концепцію виконавського фольклоризму розробляли А. Гурченко, І. Мацієвський; досвід провідних фольклористичних гуртів висвітлювали Є. Єфремов, О. Каргін, І. Сінельников, І. Клименко, А. Карпун, Ю. Карчова; спроби формування методичних засад керування навчальними фольклористичними гуртами здійснювали Є. Єфремов, М. Єгоричева, А. Карпун, Р. Цапун, Л. Гапон.

Метою статті є висвітлити творчу діяльність фольклористичного гурту «Слобожаночка» в контексті сучасного виконавського фольклоризму та розкрити засади навчально-виховної і виконавської роботи в колективі.

Об'єктом дослідження є сучасний виконавський фольклоризм, а *предметом* — творча діяльність навчально-концертного фольклористичного гурту «Слобожаночка» Харківського вищого коледжу мистецтв.

Зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Дослідження здійснене відповідно до планової наукової теми «Українська та світова музика усної традиції» кафедри українського народного співу, рішення кафедри Харківської державної академії культури (протокол № 4 від 12.11.2014). Результати дослідження мають практичне наукове значення в широкому спектрі гуманітарних студій, є важливими не лише для фіксації практичного досвіду та освітлення феномену сучасної музичної культури — виконавського фольклоризму, а й для формування методологічних засад професійної освіти в сучасному народнопісенному мистецтві України та створення цілісної системи виховання виконавців народної пісні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці, що вивчають феномен виконавського фольклоризму у сучасній музичній культурі, стверджують самостійність цього напряму художньої творчості та підкреслюють існування великої кількості його проявів, типів та форм.

Важливою для вивчення особливостей виконавського фольклоризму в аспекті його регіональної специфіки є класифікація виконавського фольклоризму А. Гурченко [2]. Головними критеріями типізації науковець визначає: 1) естетичне підґрунтя, що формує творчий підхід до зразків усної народної творчості; 2) ступінь змін фольклорного першоджерела; 3) рівень його пізнання. Означені критерії допомагають науковцю виділити три типи виконавського фольклоризму: трансляцію, адаптацію та авторську інтерпретацію. А. Гурченко робить висновки стосовно різного характеру проявів означених типів у творчості музикантів на різних

історичних етапах. А саме: звернення до *адаптації* є типовим для сценічної практики всіх без винятку періодів, тобто має стабільний характер. *Трансляція* в художній творчості відзначається нестійкою зацікавленістю митців. Авторська інтерпретація, що започаткована як тип виконавського фольклоризму у сучасний період, проявляється, на думку автора типології, в одиничних зразках.

Як найперспективнішу та важливу, таку, що найбільш адекватно відтворює етнічний звукоідеал, національний образ культури, функціональну та духовну сутність традиції, дослідники визнають новітню форму виконавського фольклоризму — науково-репродуктивну. «В умовах поступового згасання традиційної культури ці колективи відроджують інтерес до конкретного регіонального стилю, зберігають його звуковий образ <...> вони протистоять наймасовішій сфері культури — народним хорам, що не відтворюють регіонального виконавського стилю, а діють за шаблоном», — стверджує Л. Гапон [1: 49].

Виникнення фольклористичного гурту «Слобожаночка» (1994) відбулося на етапі становлення «новітнього типу фольклоризму» (за В. Гусевим). Це був п'ятий період розвитку виконавського фольклоризму (за А. Гурченко), що його визначено науковцем як «утвердження стилістичного різноманіття із збереженням сталої позитивної динаміки розвитку» [2: 18]. Колектив разом з іншими, що активно створювались того часу, перехопив енергію 80-х рр. ХХ ст., коли, на думку І. Земцовського, «весь світ пульсує вторинною традицією» та відбувається «історична заміна хаотичного фольклоризму на фольклоризм серйозний» [3: 6]. Це був новий час, новий погляд на автентичність — час занурення в деталі істинно народної локальної традиції, в нюанси регіонального виконавського стилю. Цю творчу стежину вже понад десятиліття освоювали такі колективи, як фундатор нового напряму музичної культури України київський гурт «Древо» (керівник — етномузиколог, кандидат мистецтвознавства Є. Єфремов) та засновник виконавського фольклоризму на Харківщині науково-дослідницький гурт «Муравський шлях» (керівник — Г. Лук'янець). Накопичений творчий досвід дослідницької та концертної діяльності став художнім підґрунтям для наступників.

На початковому етапі становлення творчого обличчя нового навчального колективу «Слобожаночка», керівник свідомо використовувала в навчальній роботі матеріал однієї локальної традиції, а саме зразки народнопісенної культури свого рідного села — Співаківки (до 19.05.2016 — с. Червоний Шахтар) Ізюмського р-ну Харківської обл. Ці пісні до сьогодні є візитівкою колективу. Довго залишаючись на позиціях виключно виконавського фольклоризму типу трансляції (за А. Гурченко), керівник спрямувала власні зусилля на ретельне вивчення, освоєння та максимально точно відтворення специ-

фіки регіональної фольклорної традиції в концертних умовах. Провідним завданням навчальної діяльності О. Шишкіна вважає дотримання основних методичних і творчих засад науково-виконавського «фольклоризму» (за М. Хаєм), а саме: «Співати і грати так, як в оригіналі, з метою вивчення, популяризації та власної сублимації, духовного очищення-катарсису» [1: 17]. Керівник власним захопленням і любов'ю до пісенного матеріалу викликає стійкий інтерес до конкретного регіонального пісенного стилю та заохочує ретельно вивчати, зберігати та відповідально відтворювати його звуковий образ. Прослуховуючи аудіозаписи фольклорних експедицій та уважно аналізуючи з викладачем специфіку мовного і музичного діалектів, учасники гурту засвоюють характерну інтонаційно-темброву основу композиції пісні, яка, безумовно, залежить від фонетики місцевого мовлення. Загалом регіональний вокальний стиль села Співаківка характеризується щільним, потужним та об'ємним «оксамитовим» звучанням грудного регістру. До того ж особливу «летючість» традиційному співу надають єдина близька розмовна позиція звуку та специфіка вимови голосних, більшість із яких формується редуковано (через форму голосного «е»). Це забезпечує також тембральну насиченість та яскравість звучання всієї фактури пісні — і нижнього голосу, і горяка [4]. Тому багато уваги керівник приділяє відпрацюванню вірної вимови в її місцевих діалектних особливостях. Головним критерієм якісного сценічного виконання народнопісенного зразка в естетиці виконавського фольклоризму типу трансляції є правдиве відтворення локального співочого стилю, характерної жанрової специфіки, культури традиційного виспівування загалом, а також акумулювання і утримання особливого єдиного емоційного стану та художньо-образного наповнення звуку.

На жаль, народнопісенна традиція села Співаківка збереглася далеко не в повному жанровому обсязі. І нестача зразків обрядових пісень, особливо давніх календарних наспівів, відчутно обмежувала навчальні завдання і виконавську діяльність у колективі. Розуміючи природу традиційного опанування народнопісенною культурою в її поступовості та послідовності, у відповідності до жанрово-вікових та вокально-технічних можливостей, керівник відчувала гостру необхідність поповнювати навчальний і концертний репертуар давніми веснянками, колядками, щедрівками. Адже саме вони здавна складали «українську музичну абетку», яка формувала музичний слух, смак, відчуття чистоти та виразності інтонації, єдиного колективного резонування, тембральної краси етнічного звуку та розвивала вокальну техніку. Тому, використовуючи метод наукового припущення та художньо-творчу фантазію, О. Шишкіна почала залучати до навчально-концертного репертуару матеріали експедицій в інші села Слобожанщини та опубліковані у збірках зразки слобожанського обрядового фольклору.

Засвоювати пісенні стилі інших фольклорних осередків Слобожанщини допомагали зустрічі з носіями фольклорної традиції на систематичних фольклорних вітальнях і заходах програми «Традиції одного села» Харківського організаційно-методичного центру культури і мистецтв. Їх запровадили учасники дослідницько-виконавського гурту «Муравський шлях». Автором концепції та ведучою виступила художній керівник колективу Г. Лук'янець. Цікавим, пам'ятним та дуже результативним також стало спілкування на творчій зустрічі учасників колективу «Слобожаночка» з гуртом с. Гетьманівка Шевченківського р-ну Харківської обл., організований директором училища культури Левченком В. Д. і головою спілки етнографів та фольклористів м. Харкова Олійник Н. П. Вокальний стиль села за основними рисами виявляє схожість із виконавською традицією Співаківки. Так до репертуару молодіжного навчального гурту увійшли весільні (наспіви обрядів покривання молодої та пришивання квітки молодому), ліричні та жартівливі пісні с. Гетьманівка, що полюбилися учасникам та слухачам. Але головним навчальним і концертним матеріалом були і залишаються донині зразки народнопісенної традиції рідного села керівника колективу: щедрівка «Серед двору древо», ліричні «Ой сиділа Сашенька край віконця», «Ой зійди, зійди та й місяць за комору», «Лугом іду, коня веду», «Копав, копав криниченьку», пісня літературного походження «Не скормльонна птиця та й не сизий орьол» та жартівлива «Як служив же я у пана». Саме з цими піснями «Слобожаночка» репрезентувала всій Україні народнопісенне виконавство регіону на творчих звітах майстрів мистецтв та творчих колективів Харківщини на головній сцені столиці — у Національному палаці «Україна» (м. Київ). Навчальний дівочий гурт був незмінним учасником чотирьох послідовних звітів, концерні програми яких включали в себе звуковий образ давньої співучої Харківщини, що лунав, зокрема, й молодими голосами «Слобожаночки».

Підготовка до звітних концертів, творче спілкування з відомим харківським композитором, художнім керівником Театру народної музики «Обереги», заслуженим діячем мистецтв України Ю. Б. Алжневим, який був куратором фольклорної частини концертів, започаткували новий напрям діяльності «Слобожаночки». Він пов'язаний із осягненням естетичних настанов, освоєнням технічних особливостей та стилістичної специфіки складного сучасного типу виконавського фольклоризму, а саме — авторської інтерпретації (за А. Гурченко). Навчальний гурт брав участь у великих фольклорних дійствах за музичною версією Ю. Алжнева, зокрема «Грай, іграчу!!!» (2004) та «Очерет, осока!..» («А ще свадьба не кончається...») (2009). Сучасні професійні художні проекти такого масштабу, ідея яких полягає в узагальненні найбільш яскравих і водночас творчо продуктивних мистецьких досяг-

вень регіону, вимагали високої виконавської майстерності, певного вокально-технічного рівня, художнього смаку, артистизму, сценічної культури.

Найцікавішим і найціннішим досвідом стала робота над записом та підготовкою до концертного показу Української рапсодії «Золота пектораль» Юрія Алжнева в його авторському концерті «...а мені за плечем журавлі журавлять...» (22 квітня 2006 р.) в залі Харківської філармонії. Творча діяльність видатного композитора сучасності Юрія Борисовича Алжнева відбиває найскладніші філософські проблеми буття: хто ми? звідки родом? куди йдемо? Шукаючи відповіді на ці запитання, митець звертається до національного фольклору як джерела вічних духовних цінностей. Провідний принцип мислення композитора — Суголосья — реалізується в музичному просторі його творів у діалозі двох художніх систем: індивідуальної авторської та фольклорної. Цей принцип став концепційним символом авторського стилю. Більш наочно він виявляється в таких партитурах, де паритетно співіснують два автономні та самодостатні стилістичні пласти: а) автентичне звучання достеменного зразка прадавньої культури; б) цілком сучасний авторський музичний матеріал. Осягнення глибинних особливостей фольклорного мислення приводить композитора до пошуків його еквівалентів: синкретизму, імпровізаційності, варіантності, характерної манери інтонування, атмосфери музикування у контексті особливого світосприйняття (міфологічна свідомість, ритуал, обряд).

Українська рапсодія «Золота пектораль» створена для альтового саксофона, ударних, синтезатора, фортепіано, трьох скрипок, альту, віолончелі, контрабаса та фольклористичного гурту. Темброва палітра твору збагачена колоритними награваннями кувиць (народний духовий інструмент) та специфічним звучанням шумових народних інструментів. Стихія звукового масиву сучасного музичного матеріалу передає слухачеві відчуття емоційної напруги, боротьби протиріч у житті людини на межі тисячоліть. Тембрально відокремлене музичне висловлювання автора — як результат пошуків істини, правди та духовних орієнтирів — утілює партія соло саксофона. Давні наспіви національної календарно-обрядової культури, що здавна спрямована на формування і зміцнення відчуття єдності роду, згармонізованості буття людини і всесвіту, організації святкового часопростору Традиції, протистоять натиску хаосу культури глобалізованого суспільства та впорядковують його.

У п'яти частинах композиції важливу роль відведено фольклористичному гурту, який повинен відтворити автентичний звуковий образ давніх обрядових пісень: щедрівки «А в тій хаті як у раї» (с. Ковалівка Краснокутського району Харківської обл.) у II ч., купальської «Дівка Марина в броду стояла» (с. Колонтаїв Краснокутського району Харківської обл.) в традиційному гуртовому

звучанні в IV ч. та сольних весняних закличок «Ой вииду я на мосточок» у III ч., а також унікальних за символічним значенням поетичних текстів та красою наспівів зразків колискових пісень у I та V чч. Весняним закличкам III ч. передують колоритне звучання струнних, що наслідують манеру гри народних скрипалів. Народні награвання у виконанні струнних відкривають і IV ч. композиції. Відчуття суголосья сучасності і архаїчного музичного світу давньої України відтворюють також награвання кувиць у IV ч. циклу.

Перед фольклористичним гуртом, який бере участь у виконанні рапсодії, композитор ставить завдання створити атмосферу давніх святкувань, пробудити етнічну музичну пам'ять звуком, що є символом архаїчних обрядів. Їх вирішення вимагає володіти технікою утворення особливого святкового «обрядового» звуку, за допомогою якого наші пращури проголошували «магічний» час у природі, пов'язаний із космічним рухом Землі та зміною пор року. Учасники колективу повинні усвідомлювати магічну функцію архаїчних зразків, яка проявляється через особливий тембр голосу, святково-піднесене емоційне наповнення звуку, пружність ритму, відчуття єдиного колективного резонування, концентрацію енергії співу в унісонних каденціях та архаїчних магічних вигуках. Особливою задачею було утримання образу давнього пісенного зразка паралельно із інтонаційно і гармонічно насиченим звучанням оркестрової групи, що є можливим тільки завдяки інтонаційній рівності, чистоті та виразності вокального виконання. Учасники фольклористичного гурту працювали над відтворенням звукового простору твору, виробленням відчуття його першого та другого планів. Гуртовий та сольний співи супроводжувалися особливими рухами, змінами сценічних позицій, що посилювало динамічну та темброву палітру виконання, окреслювало театралізованість як засіб комплексного художнього втілення твору.

Висновки з даного дослідження. Формуючи творче обличчя колективу, керівник гурту «Слобожаночка» О. А. Шишкіна опрацьовує форми роботи у всіх типах сучасного виконавського фольклоризму, зосереджуючись на найважливішій, фундаментально-виховній формі, яка формує естетичний смак, любов та глибинне розуміння пісенної народної спадщини, безцінності її проявів. Тип адаптації в меншій мірі є присутнім у творчій діяльності гурту. Зважаючи на культурні реалії сьогодення, існування слухачького попиту та певні задачі навчального колективу (виховати спеціаліста з вільними можливостями творчої реалізації та професійної орієнтації в галузі сучасного виконавського фольклоризму), керівник прибігає до цього типу, але в більш «коректній», професійно-відповідальній формі, повністю усвідомлюючи самодостатність народнопісенної традиції в її автентичному вигляді. Таким чином, керівник гурту О. А. Шишкіна розши-

рює художні межі адаптації на ґрунті часткового використання трансляції та авторської інтерпретації. Це є однією з провідних новітніх тенденцій сучасного виконавського фольклоризму. Такий широкий діапазон художніх проявів, творчих пошуків, професійної реалізації — завдання надзвичайно складне у роботі з молодіжним навчальним гуртом, де тільки відбувається становлення художнього смаку, вокально-технічних навичок, вокального слуху, регіональної та жанрової варіативності етнічного ідеалу звуку в учасників колективу. О. А. Шишкіна намагається розкрити перед майбутніми співаками та керівниками гуртів усі стилістичні горизонти феномена виконавського фольклоризму, виховати смак та тонке відчуття істинного традиційного еталона. Яку б форму сучасної репрезентації народної пісні не обрали вихованці в майбутньому, вони повинні чітко визначити головну мету своєї діяльності — відкривати для себе і для слухачів безмежну красу, самобутність, самодостатність, етичну і філософську глибину рідної пісні.

Перспективи подальших наукових досліджень пов'язані з вивченням педагогічного досвіду керівників провідних навчально-концертних колективів, що представляють сучасні професійні форми виконавського фольклоризму України з метою формування цілісної системи виховання виконавців народної пісні в контексті сучасної музичної освіти.

Література:

1. Гапон Л. Виконавський фольклоризм у музичній культурі України / Л. Гапон // Релікти народномузичної спадщини Полісся : наук.-практ. конференція до 133-річчя з дня народження К. В. Квітки : тези допов. / Ред.-кол. Р. І. Дзвінка, Н. О. Супрун-Яремко, Б. І. Яремко, Ю. П. Рибак. — Рівне, 2010. — С. 48–52.

2. Гурченко А. И. Исполнительский фольклоризм Беларуси на рубеже XX–XXI вв. : основные тенденции и особенности развития : автореф. дис. ... канд. искусствовед. : 17.00.09. / Гурченко А. И. ; Белорусск. Гос. ун-тет. культ. и искусств. — Минск, 2013. — 27 с.
3. Земцовский И. От народной песни к народному хору : игра слов или проблема / И. Земцовский // Фольклор и фольклоризм : сб. науч. труд. — Л., 1989. — Вып. 2. : Традиционный фольклор и современные народные хоры и ансамбли. — С. 69.
4. Осипенко В. В., Шишкіна О. А. Традиційна пісенність с. Червоний Шахтар Ізюмського району Харківської обл. (до проблеми відтворення локального вокального стилю) / В. В. Осипенко, О. А. Шишкіна // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті. — Х. : ХДАДМ. — 2015. — № 2. — С. 37–42.
5. Хай М. Музично-інструментальна культура українців (фольклорна традиція) / М. Хай. — Київ ; Дрогобич, 2007. — 538 с.

References:

1. Hapon L. Vykonavs'kyy fol'kloryzm u muzychniy kul'turi Ukrainy. Relikty narodnomuzychnoyi spadshchyny Polissya : nauk.-prakt. konferentsiya do 133-richchya z dnya narodzhennya K. V. Kvitky : tezy dopov. Ed. by R. I. Dzvinka, N. O. Suprun-Yaremko, B. I. Yaremko, Yu. P. Rybak. Rivne, 2010, pp. 48–52.
2. Hurchenko A. Y. Yspolnytel'skyy fol'kloryzm Belarusy na rubezhe XX–XXI vv. : osnovnyie tendentsyy y osobennosty razvytyya : avtoref. dys. ... kand. yskusstvoved. : 17.00.09. Belorussk. Hos. un-tet. kul't. y yskusstv. Mynsk, 2013, 27 p.
3. Zemtsovskyy Y. Ot narodnoy pesny k narodnomu hour : yhra slov yly problema. Fol'klor y fol'kloryzm : sb. nauch. trud. Leningrad, 1989, issue 2 : Tradytsonnyy fol'klor y sovremennyye narodnyie horyi y ansambly. P. 69.
4. Osypenko V. V., Shyshkina O. A. Tradytysiyna pisennist' s. Chervonyy Shakhtar Izyums'koho rayonu Kharkivs'koyi obl. (do problemy vidtvorennya lokal'noho vokal'noho stylyu). Tradytysi y ta novatsiyi u vyshchiy arkhitekturno-khudozhniy osviti. Kharkiv, KhDADM, 2015, no. 2, pp. 37–42.
5. Hay M. Muzychno-instrumental'na kul'tura ukraiyntsiy (folkl'orna tradytysiya). Kyiv ; Drohobych, 2007, 538 p.